

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiae Gallicanae, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Additio. Datur nova editio Conciliorum Remensis & Laternensis sub Callisto secundo habitorum. Cujas fuerit Burdinus, qui adversus Callistum sedit. Quid sit Hispanicum, iter in canone decimo Concilij ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

(id est, Ludovico) *promissum violaverit, & ejus contrariis malevola intentione quolibet modo se copulaverit, gradum proprium canonica atque synodali sententia amittat.* Certè Episcopi apud Carisiacum congregati, quorum epistola facta suprâ mentio est, non negant præstitum à se fuisse juramentum fidelitatis ante ordinationem, sed recusant ei Principi homagium post ordinationem præstare qui legitimus eorum Rex non erat, sed qui partem regni invadere meditabatur adversus Carolum fratrem. Tandem Innocentius tertius in Concilio Lateranensi æquum esse existimavit ut Clerici qui bona temporalia possident juramentum fidelitatis ei Principi præstent à quo illa pendent; tametsi prohibeat ne ijuramentum illud præstent qui nulla bona temporalia possident.

X. Sed ut ad investituras redeamus, eas Callistus secundus confirmavit; tametsi immutationem attulerit in solennitate, quam fieri jussit per sceptrum. Ut non injuria scriptum sit ab Ottone Frisingensi lib. 11. cap. v. & v. episcopatus conferri per sceptrum, regna per ensim, & provincias per vexillum, nam id obtinebat in Imperio. Sanè Fridericus tertius Regalium investituram per sceptrum dedit Episcopo Tullensi; ut patet ex ejus rescripto, quod extat apud Gallandium in Tractatu de Franco-Alodio pag. 246. *Unversa & singula Regalia, necnon temporalia sive feoda dictæ suæ Ecclesie Tullensis, cum scepro regali & aliis ceremoniis in talibus fieri consuevis conferimus, ac ipsum de eisdem investimus.* Eundem morem in usum revocavit Carolus quintus Imperator anno millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

X. At Gallia solennitatem investituræ per annulum jam dimiserat ante pactiones Papæ Callisti; & jus illud investituræ in feudis tantum retinebat quam post ordinationem concedebant Reges nostri, data rescripto licentia occupandi feuda ad Ecclesiam pertinentia, usque utendi, id quod Ivo in epistola sexagesima vocat *investire manu, nutu, lingua.* Eam ob causam Reges nostri noluerunt uti solennitate sceptri: sed suam tamen auctoritatem amplificaverunt, arrepta occasione constitutionis Callisti, ut adnotabitur inferiùs.

XI. Quare mirum non est ævo divi Bernardi, qui post Callistum floruit, investituram feudorum sive Regalium in usu fuisse. Hic enim loquens in epistola clixiv. de quodam qui ad episcopatum electus erat, ait: *Festinaris ad Regem, Regalium investituram accepit.* Quo loco per Regalia intelligit feuda quæ liberalitate Principum ad Ecclesiam pervenerant; ut ipsemet alibi explicat

Tom. II.

his verbis: *Duplex est dominium Prelatorum. Habent enim claves Ecclesie, quibus claudunt, & nemo claudit. Habent & Regalia: quia domini sunt urbium, oppidorum. Nec solum episcopatus, sed & consulatus (id est, comitatus) habent. Ut merito eis dicatur: Quid ultra debui facere, & non feci? Sed quod datum est illis in adjutorium, factum est illis in scandalum.* Eodem sensu accipiebatur vox Regalium ab Archiepiscopo Treverensi in colloquio Catalaunensi apud Sugerium, itémque à Paschale secundo in privilegio quod Imperatori Henrico concessit, & in epistola ejusdem xxii. in Concilio Lateranensi dictata, tum etiam in rescripto Callisti, & in literis Friderici primi ad Hadrianum quartum, quarum suprâ meminimus.

XII. Ceterùm ex his quæ dicta sunt colligere licet concessionem sive investituram Regalium, itémque juramentum fidelitatis quod Episcopi præstare tenentur post consecrationem suam, publica auctoritate convaluisse post diurnas contentiones, Reges verò nostros earum rerum possessionem retinuisse, tametsi aliquid ex suo jure dimiserint ut se ad statuta Conciliorum accommodarent.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

OMNIS cura mea solet in hoc versari, ut prosum, si quo modo possim, fovendis nostris studiis, & ut libros istos pro mea virili illustrem; additis nimirum, ubi occasio tulit, illustribus aliquot ecclesiasticæ antiquitatis monumentis. Iam enim antea in superioribus capitibus addita sunt nonnulla quæ nemini bene sano stomachum, ut ego quidem arbitror, movebunt; cum nihil in eis contineatur quod egregium non sit, nobile, ac prorsus scitu dignum. Neque huic capiti deerit par diligentia; quod illustrare placuit additis duobus præclaris monumentis, Conciliis inquam Remensi & Lateranensi sub Callisto secundo habitis, quorum in hoc capite facta mentio est, editis illis quidem, sed mendosè, quantum colligi potest ex hac nostra editione, si cui libeat eam conferre cum Biniana. Nam quoad Concilium Remense, editum illud fuit ex Rogerio Hovedeno, qui illud transcripsit in annales suos, potius sententiam canonum secutus quam verba, tametsi ea quoque satis fideliter reddiderit. Extat autem ipsum Concilium, addito etiam in fronte breviario canonum, in pervefusto codice Ms. Bibliothecæ Seguierianæ, cujus ætas non admodum remota est ab ævo Callisti. De Concilio autem Lateranensi dicitur infra in Notis ad illud nostris.

Ii ij

CONCILIVM REMENSE.

HABITVM ANNO MCXIX.

Capitula constitutionum Remensis Concilij, cui præsedit Dominus Calixtus secundus, præsente Ludovico Rege Francorum.

I. De damnatione simoniaca hæresis.

II. Ne episcopatum & abbatiarum investitura per manum laicam fiat.

III. De invasoribus ecclesiasticarum possessionum.

IV. Ne quis Episcopus, Presbyter, aut Clericus ecclesiasticas dignitates vel beneficia cuique hereditario jure dimittat, aut pro sacramentis Ecclesia vel sepultura pretium exigat.

V. Ne Presbyter, Diaconus, Subdiaconus concubine vel uxoris contubernium habeat.

I. **Q**UÆ sanctorum patrum sanctionibus de pravitate simoniaca stabilita sunt, nos quoque Spiritus sancti judicio & auctoritate sedis apostolicæ confirmamus. Si quis ergo vendiderit aut emerit per se vel per aliquam summisam personam episcopatum, abbatiam, decanatum, archidiaconatum, presbyteratum, præposituram, archendiam, altaria, vel quælibet ecclesiastica beneficia, promotiones, ordinationes, consecrationes, Ecclesiarum dedicationes, clericalem tonsuram, sedes in choro, aut quælibet ecclesiastica officia, vendens & emens dignitatis & officij sui ac beneficij sui periculo subjaceat. Quod nisi resipuerit, anathematis mucrone perfossus, ab Ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur.

II. Episcopatum & abbatiarum investituram per manum laicam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur laicorum deinceps investire præsumperit, anathematis ultioni subjaceat. Porro qui investitus fuerit, honore quo investitus est absque recuperationis spe omnimodis careat.

III. Universas Ecclesiarum possessiones, quæ liberalitate Regum, largitione Principum, vel oblatione quorumlibet fidelium eis commissæ sunt, inconcussas in perpetuum & inviolatas permanere decernimus. Quod si quis eas abstulerit, invaserit, aut potestate tyrannica detinuerit, juxta illud beati Symmachi capitulum anathemate perpetuo feriatur.

IV. Nullus Episcopus, nullus Presbyter, nullus omnino de clero ecclesiasticas dignitates vel beneficia cuiuslibet & quasi hereditario jure derelinquat. Illud etiam adjicientes præcipimus, ut pro baptismatis, chrismatis, olei sacri, ac sepulture acceptione, infirmorum visitatione vel unctione, nullum omnino pretium exigatur.

V. Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus concubinarum & uxorum contubernia prorsus interdiximus. Si qui autem hujusmodi reperti fuerint, ecclesiasticis officiis priventur. Sanè si nec sic immunditiam suam correxerint, communionem careant Christiana.

CONCILIVM LATERANENSE

HABITVM ANNO MCXXII.

Ex veteri codice Ms. monasterij Anianensis in diocesi Montepelienfi.

ANNO ab incarnatione Domini MCXXII, Kalendis Aprilis, præsidente Domino Papa Calixto secundo, anno pontificatus sui quinto, celebrata est magna synodus Romæ diversarum provinciarum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum quamplurimorum; ubi recitata sunt hæc capitula, & totius assensu Concilij confirmata.

I. Sanctorum patrum exempla sequentes, & officij nostri debita innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in Ecclesia Dei vel promoveri auctoritate sedis apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis verò in Ecclesia ordinationem vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

II. A suis Episcopis excommunicatos ab aliis Episcopis, Abbatibus, & Clericis in communionem recipi proculdubio prohibemus.

III. Nullus in Episcopum, nisi canonicè electus, consecratur. Quod si præsumptum fuerit, & consecratus & consecrator absque recuperationis spe deponantur.

IV. Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, sive Præpositus, vel Decanus animarum curam vel Præbendas Ecclesiæ sine judicio vel consensu Episcopi alicui tribuat. Immo, sicut sanctis canonibus constitutum est, cura & rerum ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis verò contra hoc facere aut potestatem quæ ad Episcopum pertinet sibi vendicare præsumperit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.

V. Ordinationes quæ à Burdino hæresiarcha, postquam à Romana Ecclesia est damnatus, quæque à pseudoepiscopis per eum postea ordinatis factæ sunt, nos irritas esse judicamus.

VI. Nullus etiam in Præpositum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum, nisi Presbyter, vel Diaconus, nullus in Archidiaconum, nisi Diaconus, ordinetur.

VII. Presbyteris, Diaconibus, vel Subdiaconibus concubinarum & uxorum contubernia penitus interdiximus, & aliarum mulierum cohabitationem præter quas synodus Nicæna propter solas necessitudinum causas habitare permisit, videlicet matrem, sororem, amitam, vel materteram, aut alias hujusmodi, de quibus nulla valeat justè suspicio oriri.

VIII. Præterea juxta beatissimi Stephani Papæ sanctionem statuimus ut laici, quamvis religiosi sint, nullam tamen de ecclesiasticis rebus aliquid disponendi habeant facultatem; sed secundùm Apostolorum canones omnium negotiorum ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset. Si quis ergo Principum aut laicorum aliorum dispensationem vel donationem rerum sive possessionem ecclesiasticarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus videatur.

IX. Conjunctiones consanguineorum prohibemus, quoniam eas & divinæ & seculi prohibent leges. Leges enim divinæ hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non solum ejiciunt, sed maledictos appellant. Leges verò seculi infames tales eos vocant, & ab hereditate repellunt. Nos itaque patres nostros

fequentes, infamia eos notamus, & infames esse censemus.

X. Eis qui Hierosolymam proficiscuntur, & ad Christianam gentem defendendam & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos & familias atque omnia bona eorum in beati Petri & Romanæ Ecclesiæ protectione, sicut à Domino nostro Papa Urbano constitutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea distrahere vel auferre, quandiu in via illa morantur, præsumperint, excommunicationis ultione plectantur. Eos autem qui vel pro Hierosolymitano vel Hispanico itinere cruces sibi in vestibus posuisse noscuntur, & eas dimisisse, cruces iteratò assumere & viam ab instanti Pascha usque ad sequens proximum Pascha perficere apostolica auctoritate præcipimus. Alioquin extunc eos ab Ecclesiâ introitu sequestramus, & in omnibus terris eorum divina omnia officia, præter infantium baptismi & morientium poenitentias, interdiciamus.

XI. Sanctorum patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sanctissimo & reverendissimo altari beati Petri & Salvatoris & sanctæ Mariæ rotundæ & sancti Nicolai Barenfis, sancti Ægidij, aut de aliis omnium Ecclesiarum altaribus, sive crucibus, à laicis auferri penitus interdiciamus, & sub anathematis districtione prohibemus.

XII. Ecclesias à laicis incastellari aut in servitutem redigi auctoritate apostolica prohibemus.

XIII. Quicumque monetam falsam se sciente fecerit, aut studiosè expenderit, tanquam maledictus, & pauperum virorum oppressor, & civitatis turbator, à fidelium consortio separetur.

XIV. Si qui Romipetas, & peregrinos, seu mercatores, Apostolorum limina & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus quas ferunt spoliare, vel novis teloneorum seu pedagiorum exactioibus molestare tentaverint, donec satisfecerint, communionem careant Christiana.

XV. Quicquid verò de pace & trevia Dei, vel de incendio, seu de publicis stratis, ab antecessoribus nostris Romanis Pontificibus constitutum est, nos sancti Spiritus auctoritate confirmamus.

XVI. Sanctorum etiam patrum vestigiis inharentes, generali decreto sancimus ut monachi propriis Episcopis cum omni humilitate subiecti existant, & eis uti magistris & Ecclesiæ Dei pastoribus debitam obedientiam & devotam in omnibus subjectionem exhibeant. Publicas Missarum solemnitates nusquam celebrent. A publicis etiam infirmorum visitationibus, inunctionibus, seu etiam poenitentis, quod ad illum nullatenus officium pertinet, sese omnino abstineant. In Ecclesiis verò quibus ministrare noscuntur Presbyteros non nisi per manum sui Episcopi habeant, qui ei de suscepta animarum cura respondeant.

XVII. Ad hæc, sanctæ Romanæ Ecclesiæ possessiones quietas servare per Dei gratiam cupientes, præcipimus & sub districtione anathematis interdiciamus ne aliqua militaris persona Beneventinam beati Petri civitatem præsumat invadere aut violenter retinere. Si quis aliter præsumperit, anathematis vinculo teneatur.

NOTÆ

STEPHANI BALUZII.
CONCILIUM istud Lateranense à Callisto secun-

do habitum, quanquam alij jam vulgavere, heic tamen edere visum est, cum & alius sit canonum ordo quam in editis, & nonnulla contineat in superioribus editionibus prætermissa, & ejus quidem momenti ut vel ob hoc ipsum procurari debuerit nova hæc editio. Hi verò canones quos nunc damus descripti sunt ex pervetusto codice MS. monasterij Anianensis in prima Narbonensi.

CAN. I.] Descriptus est ad verbum hic canon ex Concilio Tolosano quod idem Callistus in cathedrali Ecclesia sancti Stephani celebravit anno M C X I X. Cujus canones supra editi sunt ex eodem codice Anianensi.

CAN. V.] Cujas fuerit Burdinus, dubitatum video etiam ab antiquis auctoribus. Quidam enim veterum memoriæ prodiderunt eum fuisse natione Hispanicum. Sed huic sententiæ repugnat Rodericus Archiepiscopus Toletanus, vetustus Hispanicæ historiæ scriptor, qui eum patria Lemovicem fuisse docet, sed in Hispaniam abductum à Bernardo Archiepiscopo Toletano. Sanè Burdinus fuit magnus vir per illas tempestates, adeo ut Lemovices meos pudere non debeat hujus viri, quamvis Callisto cesserit in monumentum victoriæ. Porro nos olim hominis vitam, Deo dante, describemus in libro primo de vita rebûsque virorum illustrium Lemovicensium.

CAN. VI.] Et hic quoque canon ad verbum sumptus est ex Concilio Tolosano Callisti secundi, nisi quòd in hoc Lateranensi, vitio haud dubiè librarij, post vocem *Presbyter*, additur *vel Diaconus*, prorsus malè, & contra mentem canonis. Reperitur dein est idem canon in Concilio Lateranensi sub Innocentio secundo.

CAN. X.] Hispanicum illud iter, cujus meminit hic canon, non erat simplex peregrinatio religionis ergò. Sed ad exemplum Vibani secundi, qui belli facti in Oriente gerundi auctor fuit, successores ejus bellum quoque lacrum in Hispania fieri adversus Sarracenos decreverunt, eandemque peccatorum indulgentiam euntibus ea de causa in Hispaniam concesserunt quæ orientalis Ecclesiæ defensoribus concessa fuerat in Concilio Claromontano. Nam in archivo Ecclesiæ Barcinonensis habetur epistola Callisti secundi ad universos Christi fideles, (data fortassis ex isto Lateranensi Concilio, cum data sit Laterani 1 v. Nonas Aprilis) qua pugnantis in Hispania adversum Sarracenos eandem peccatorum remissionem concedit quæ orientalis Ecclesiæ defensoribus concedi solet. At in Concilio Claromontano sub Innocentio secundo Papa celebrato, quod nondum editum est, mandatur incendiariis, quæ pestis tunc in Occidente grassabatur, ut Hierosolymam vel in Hispaniam pergant, illic anno integro belligeraturi. Præterea, extat in archivo regio Barcinonensi epistola Hadriani quarti, qua Raimundum Comitem Barcinonensem totamque terram ejus sub beati Petri ac sua protectione suscipit quandiu pugnaverit contra Sarracenos. In Concilio autem habito apud Montempessulanum in prima Narbonensi anno M C X C V. (cui præfuit Magister Michaël sedis apostolicæ Legatus) ab usurarum solutione ita liberantur illi qui in Hispaniam pergunt ut etiam fidejussores eorum cogi non possint ad earum solutionem. Concilium illud nos nuper edidimus in Codice Conciliorum Galliæ Narbonensis.

CAN. XVI.] Renovata est hoc canone constitutio Vibani secundi, qui in Concilio Claromontano statuerat ne monachi in parochialibus Ecclesiis quas tenent absque Episcoporum consensu Presbyteros col-

locent, de plebis cura rationem Episcopis reddituros. Vide porro quæ à nobis supra dicta sunt in Notis ad hunc canonem Claromontanum.

CAPVT XXII.

Synopsis.

I. An Reges Francorum ad se traxerint custodiam bonorum ecclesiasticorum sede vacante. Falsitatum id ab eis ostenditur variis argumentis.

II. Adeo autem receptum erat jus illud in Gallia ut adnotet divus Bernardus noluisse electum Lingonensem ullam bonorum administrationem suscipere donec eorum investituram accepisset à Rege. in quo laudatur à Bernardo.

III. Rex Philippus Augustus eam bonorum episcopatum retentionem coërcuit ad Regalia. Ea verò reddi debent electo post consecrationem. Dein Episcopus tenetur Regi præstare juramentum fidelitatis. Quòd si id non fecerit, Dominus Rex poterit saisire Regalia sua, & ea tamdiu tenere donec præstitum juramentum fuerit.

IV. Fruentur præterea Reges redditibus Ecclesie vacantis; ut colligitur ex privilegio quod Papa Formosus concessit Ecclesie Remensi. Explicantur verba hujus privilegij.

V. His tamen redditibus aut collatione Præbendarum non fruuntur Principes ævo Gregorij septimi & sequentium Pontificum. Usus fructus itaque reddituum ecclesiasticorum introductus est post constitutionem Callisti secundi. Inquiruntur in rationem hujus novitatis.

VI. Moris hujus originem arcessendam esse à jure feudorum probatur auctoritate Philippi Pulcri Regis.

VII. Præterea custodia Regalium Principes ad se traxerunt usum fructum decimarum & omnium reddituum temporalium. Quòd ratione non omnino destituebatur. Quoniam verò collatio beneficiorum censetur pertinere ad fructus, ex eo factum ut Reges ad se traxerint collationem Præbendarum. quòd jus vetustum est in Anglia.

VIII. In Gallia, jam inde à temporibus Ludovici junioris, Reges fruuntur redditibus episcopatus vacantis.

IX. Omnes redditus episcopatus vacantis ad Regem pertinent, atque etiam omnia mobilia Episcopi, si decesserit intestatus.

X. Ævo Philippi Augusti receptum erat Præbendarum collationem ad Regem pertinere sede vacante.

XI. Hanc esse antiquam & approbatam consuetudinem regni aiebat idem Philippus. Adeo autem solidata erat hac potestas ævo divi Ludovici ut Clemens quartus revocaverit provisionem à se factam de quadam Præbenda Remensi: quòd idem Ludovicus conquereretur tentatum id fuisse adversus jura regia. Id jus agnovit Gregorius decimus.

XII. Spolia etiam Episcoporum ad Reges pertinebant in Gallia.

I. SUPEREST itaque ut investigemus an Reges Francorum ad se traherent custodiam bonorum ecclesiasticorum sede vacante. Ac primum quidem vocabulum ipsum investituræ satis indicat ita prorsus factitatum fuisse. Neque enim revera potuif-

sent Reges eorum concessionem tribuere, nisi ea habuissent in manibus. Hujus bonorum ecclesiasticorum occupationis introductio extat in capite octavo Capitulum Caroli Calvi: ubi statuitur anno DCCCLXXVII. ut post Episcopi obitum Metropolitanus ad Ecclesiam vacantem mittat Visitatorem, qui unà cum Comite sive Governatore eam custodiat, impediâtque ne quid ea detrimenti capiat. Si aliquis Episcopus interim obierit, inquit, Archiepiscopus ipsi sedi Visitatorem secundum sacros canones deputet, qui unà cum Comite ipsam Ecclesiam, ne præcedat, custodiat, usquedum ipsius Episcopi obitus ad vestram notitiam perveniat. Argumento autem sequentia erunt solitos Reges ea bona retinere donec electioni consensissent. Extat enim disertum hujus rei testimonium apud Ivonem Episcopum Carnotensem in epistola centesima quarta. Scribens enim ad Papam Paschalem ait Regem nolle consentire electioni Galonis pro episcopatu Belvacensi, neque etiam bona ecclesiastica dimittere in gratiam electi. Rex, inquit, non vult electioni assensum præbere, nec electo bona episcopalia dimittere. De bonis loquitur, absque discrimine ullo. Sed post habitum sub Callisto Remense Concilium, ea retentio coërcetur ad sola Regalia.

II. Adeo autem receptum erat jus illud in Gallia ut divus Bernardus ad Ludovicum septimum Regem scribens de monacho quodam, qui ad episcopatum Lingonensem electus erat, adnotet eum noluisse ullam bonorum administrationem suscipere, donec eorum investituram accepisset à Rege. In quo ait Bernardus testatam eum fecisse fidem suam in Principem, quòd à nemine alio recipere voluerit ea quæ à Rege pendent quàm à Rege ipso. Hæc sunt ejus verba in epistola CLXX. Electio rite celebrata est. Electus fidelis est. Non autem esset fidelis, si vestra & non per vos habere vellet. Necdum prorsus se intramisset de aliquo; quanquam invitatio cleri & populi, & oppressorum afflictio, & vota bonorum, id ab eo vehementissimè flagitaverint.

III. At posteri, tametsi jure regio universa bona episcopalia occupare consueverint sede vacante, vererem tamen loquendi formulam retinuerunt, eam retentionem coërcentes ad Regalia. Rex quippe Philippus Augustus ad bellum sacrum proficiscens anno MCCC. Reginae matri suæ & avunculo suo Remensi Archiepiscopo regni Regentibus constitutis, præcipit ut Regalia retineant donec electus Episcopus fuerit consecratus. Regina autem & Archiepiscopus, inquit, tamdiu Regalia in manu sua teneant donec